

WHO lepingute arutelu Riigikogu EL asjade komisjonis ebaõnnestus – sisulise diskussiooni asemel püüti marginaliseerida nii teemat kui petitsiooni algatajaid

Kuupäev: 15. märtsil 2024

Adressaat: Eesti Vabariigi Valitsus ja Eesti Vabariigi Riigikogu liikmed

Teadmiseks: EV õiguskantsler, Sotsiaalministeerium, Immunoprofülaktika ekspertkomisjon, Terviseamet, Raviamet, Tervisekassa, Eesti Perearstide Selts, Eesti Õdede Liit, Eesti Arstide Liit, Eesti Haiglate Liit, Teadusnõukoda, EV peaminister, EV President

Kellelt: MTÜ Ühinenud Meedikud ja Teadlased

Sisu: Märgekiri

Kokkuvõte

1. Riigikogu EL asjade komisjon (ELAK) arutas 16. veebruaril pöördumist, mille algatas MTÜ Ühinenud Meedikud ja Teadlased.
2. Istungil osaleda soovinud pöördumise algatajaid ei lubatud arutelule.
3. Pöördumise sisulise ja faktitäpse käsitluse asemel räägiti istungil kõrvalistel teemadel – mh vene propagandast, infooperatsioonidest, vandenõuteooriatest jne – püüdes jätta eksitavat muljet, justkui oleks sel mingi seos Eesti arstide ja teadlaste ühinguga.
4. Pöördumise mustamiseks kasutati paljasõnalisi väiteid, toomata nende toetuseks ühtki punkti WHO lepingutes või nende mustandites.
5. ELAKi esimehe Liisa Pakosta (Eesti 200) poolt juhitud arutelu kasutati ebaausaid tühistamisvõtteid.
6. Istungit juhatanud Liisa Pakosta ja tema poolt esinema kutsutud isikud ei lükanud faktipõhiselt ümber ühtegi väidet Ühinenud Meedikute ja Teadlaste pöördumises.
7. Sisuliste argumentide puuduses keskenduti pöördumise algatajate mustamisele nende selja taga, andmata neile võimalust faktitäpselt oma pöördumist põhjendada.
8. Pöördumise teksti ei kuvatud kordagi ekraanile ligi 2,5-tunnise arutelu ajal.
9. ELAKi liige Anti Poolamets ei saanud sõna, et käsitleda detailselt WHO lepingutes või nende mustandites sisalduvaid probleemseid punkte.
10. MTÜ Ühinenud Meedikud ja Teadlased taotleb uut arutelu, milles saaksid osaleda pöördumise algatajad ja mille toimumisest teavitatakse osapooli vähemalt 7 tööpäeva ette.

MTÜ Ühinenud Meedikud ja Teadlased saatis 29. novembril Eesti Vabariigi Valitsusele ja Riigikogu liikmetele märgekirja¹ palvega mitte nõustuda WHO Rahvusvaheliste Tervise-eeskirjade muudatusettepanekute² jõustumise lühendatud tähtajaga. Märgekirjas paluti valitsuse esindajal saata WHO peadirektorile teade tähtaja lühendamise tagasilükkamise kohta hiljemalt 30. novembril 2023.

Koos märgekirjaga saadeti Riigikokku ka rahvaalgatus, mis kogus üheksa päevaga 6234 toetusallkirja.³ Pöördumises kutsuti koostööle: *“Võtame Eesti riigile lisaäga, et nimetatud dokument koos juristide, inimõiguste spetsialistide, arstide ja teadlastega läbi töötada.”*

ELAK pidi arutama pöördumist 16. veebruaril Saaremaal. Kui teistele istungil esinejatele saadeti kutse 6. veebruaril, siis pöördumise algatajaid teavitati alles 10. veebruaril ehk vaid neli tööpäeva enne istungi toimumist. See on kõnekas, pidades silmas asjaolu, et istung toimus Saaremaal.

Vastasime kirjalikult, et soovime osaleda kolme esindajaga ja kokku 20 min ettekandega:

„Meie poolt osalevad virtuaalselt:

Pille Javed, Rahvatervise spetsialist, Helen Lasn, MD, PhD, Philipp Kruse, jurist.“

Sellest keelduti. Arutelul lubati osaleda vaid ühel esindajal 6 min ettekandega. Valisime selleks 25-aastase staažiga Šveitsi juristi Philipp Kruse, kes on rahvusvaheliselt tuntud spetsialist WHO lepingute teemal, sest eeldasime, et arutelul toimub sisuline diskussioon pöördumise aluseks olnud WHO dokumentide teemal. Meie eesmärk oli saada ja/või anda võimalikult täpsed vastused istungil tekkida võivatele rahvusvahelist õigust puudutavatele küsimustele. Pealegi oludes, kus kõnealuste dokumentide ametlikud tõlked eesti keeles puuduvad. Me ei osanud ette näha, et istungil räägitakse vene propagandast, infooperatsioonidest, vandenõuteooriatest ja muudest rahvaalgatusega mitte seotud teemadest ning tagatipuks tegeletakse pöördumise algatajate halvustamisega nende selja taga.

Ka eeldasime, et ELAKi liikmed, olles seotud rahvusvahelise tööga, valdavad inglise keelt. Olime sunnitud tuginema eeldustele, sest meid ei teavitatud enne istungit selle pikkusest, formaadist, keelest ega ka teistest osalejatest. Seda isegi mitte peale meie kirjalikku küsimust. Samas on ELAKi pressiteates, mida meile ei saadetud, välja toodud, et istungile on rääkima kutsutud pöördumise esindajad (mitte esindaja).⁴

Paljasõnalised väited, demagoogia ja valed

Istungil kõlanud ebatõesete väidete ja ebaeetiliste demagoogiavõtete piinlikuks näiteks on tsitaat Liisa Pakosta sõnavõtust:

*“Vahepeal saab igaüks oma peaga mõelda, et miks mitte ükski Eesti õigusteadlane ei olnud valmis ühelgi moel kommenteerima avalikku pöördumist väidetavatest WHO sunnimeetmetest, miks tuli avaldajatel leida see ettekandja Šveitsist, isegi väljaspoolt Euroopa Liitu, miks ettekandja ei esitanud ühtki fakti, vaid rääkis lihtsalt üldsõnaliselt, kuidas kohe võetakse Eestilt suveräänsus ära ja lõppeb inimõiguste austamine”.*⁵

Liisa Pakosta repliik on oma inetuses suisa koomiline, arvestades et:

- meie esindajatel – Helen Lasnil ja Pille Javedil – ei lubatud istungil osaleda;
- olime saatnud ELAKile enne istungit Philipp Kruse põhjaliku inglisekeelse ettekande, mille 72 slaidi lahkasid detailselt WHO dokumentidega kaasnevaid ohte;
- Pakosta piiras Kruse sõnavõtu viiele minutile, mis välistas keerulise teema detailse käsitlemise;
- Pakosta ise võttis korduvalt sõna ilma ajalise piiranguta (kokku ca 30 min istungist), käsitlemata seejuures faktitäpselt ühtki pöördumise väidet;
- Krusele ei esitatud ühtegi küsimust ega täpsustust.

Pakosta valmistas aruteluks ette kasutades ka tehisarut ChatGPT abi. Oma küsimusele: *“Kuidas on niisugune lugu juhtunud, et Eestis on tehtud kollektiivne pöördumine, mille tekst on väga sarnane kollektiivsetele pöördumistele teistes riikides?”* sai Pakosta järgmise vastuse: *“Ehk siis tehistaibu andmetel on tõenäoliselt tegemist koordineeritud infooperatsiooniga”.*

Samal ajal näitas Pakosta ettekande slaidi pealkirjaga:

“VENE PROPAGANDA, valeinfo ja mõjutustegevus.”

Tegelikkuses on MTÜ Ühinenud Meedikud ja Teadlased töötanud ilma välismaise rahastuseta. Ühingu arstid ja teadlased on töötanud vabatahtlikuna, südametunnistuse ajendil, soovist ühiskonda teadmistepõhiselt aidata. Ühingu liikmed pole saanud oma töö eest tasu.

Selline pahasoovlik ja eksitav avaliku arvamus mõjutamine istungi juhataja poolt jättis mulje, et hoopis antud istungi näol oli tegu infooperatsiooniga, mille eesmärk oli halvustada pöördumist ja selle algatajaid.

Asjaolule, et Eesti meedikute ja teadlaste petitsioon sarnaneb teistes riikides koostatud pöördumistele, on lihtne põhjus, mille taipamiseks pole tehisaru vaja. Piisab lihtsast loogikast – nimelt sisaldas pöördumine arvukaid otsesitaate WHO dokumentidest, mille sisu peabki jääma samaks erinevatesse keeltesse tõlgituna.

WHO Eesti esinduse juht Kristina Köhler väitis, et pöördumise väited ei vasta tõeale, suutmata tuua selle tõestuseks ühtki viidet. Pöördumise mustamiseks kasutati istungil paljasõnalisi väiteid, nagu “see on lausvale”, toomata nende toetuseks ühtki punkti WHO lepingutes või nende mustandites. Selline väitluskultuur ei tee au selle viljelejale ning oleks erapooletu komisjoni esimehe pannud küsima täpsustavaid viiteid ja põhjendusi toodud väidetele. Kui meie pöördumises esitatud oli tõesti vale, oleks WHO Eesti esinduse juht ka kerge vaevaga need viited leidnud.

Lisaks peeti istungit juhatanud ELAKi esimehe Liisa Pakosta palvel mitu ettekannet, mis polnud seotud pöördumise ega WHO-ga. Teistel teemadel tehtud ettekandeid võis olla huvitav kuulata, ent miks planeeriti need istungile, mis pidi arutama WHO-teemalist pöördumist, mille algatajapoolse ettekande pidi ajapuudusel piirama 5 min pikkuseks sõnavõtuks?

Miks tellis Pakosta Kaitseväge peastaabilt ettekande vene propaganda ja valeinfo teemal? Ja miks kutsus Pakosta kommunikatsiooniekspert Ilmar Raagi rääkima vandenõuteooriatest?

Kui koosolek oli väldanud juba üks tund ja 47 minutit esitas ELAKi liige Arvo Aller kriitilise küsimuse – miks ei arutatud istungil konkreetset pöördumist ja selles osutatud punkte WHO dokumentides? Miks ei kuvatud arutelu ajal kordagi ekraanile taustaks rahvaalgatuse sisu? Aller tõi esile, et ettekandeid on olnud huvitav kuulata, ent need pole olnud kuidagi seotud rahvaalgatuse sisuga. Aller tundis muret, kas algatajad ikka olid arutelule kutsutud?

Pakosta vastas, et pöördumise algatajad olid kutsutud, kuigi tegelikult oli algatajate osalemine piiratud – lubati osaleda vaid ühel esindajal. Lisaks rääkis Pakosta, et kõigile oli ootamatu, et Philipp Kruse ettekanne oli inglisekeelne (kuigi ettekanne oli ette saadetud ja Pakosta kinnitas selle kättesaamist). Kirjavahetusest istungil osalejatega selgus, et Kruse nime ei osatud kellegagi seostada ja arvati koguni, et istungile on sisse häkitud.

Otsustajad väldivad WHO lepingutega seotud teemade käsitlemist

Asjaolu, et arutelu osalejad olid üllatunud inglisekeelset ettekannet kuulates ega osanud Philipp Kruse nime millegagi seostada, paljastab olulise probleemi. Nimelt käis Philipp Kruse hiljuti (21.11.2023) Eestis ja esines põhjaliku ettekandega WCH Estonia korraldatud pressikonverentsil, kuhu said kutse mitmed riigi juhtimisega seotud institutsioonid ja isikud, sealhulgas ELAKi istungil osalenud Irja Lutsar, Liisa Pakosta ja Riina Sikkut. Irja Lutsaril paluti ka esineda ettekandega ja osaleda vestluspaneelis. Lisaks saadeti kutse konverentsil osalemiseks ka teistele riigikogu liikmetele, Vabariigi Presidendile, õiguskantslerile, peaministrile, sotsiaalministrile, kaitseministrile, justiitsministrile, sotsiaalministeeriumile, kaitseministeeriumile ja justiitsministeeriumile. Konverents, mis oli ühtlasi Eesti esimene avalik arutelu WHO lepingumuudatuste teemal, pakkus hea võimaluse ametnikele ja poliitikutele tutvustada inimestele muudatuste eesmärki. Paraku võtsid kutse vastu vaid mõned opositsiooni kuuluvad riigikogu liikmed, kelle seast tegi ettekande Anti Poolamets.

Kõigile kutsutud inimestele ja asutustele saadeti WCH Estonia poolt nii Philipp Kruse kui ka dr Meryl Nass'i ettekanded koos eestikeelse tõlkega järelvaatamiseks. Asjaolu, et Philipp Kruse nimi oli istungil osalejatele (va Anti Poolametsale) täiesti tundmatu, näitab seda, et kas aruteluks pole üldse ette valmistatud või siis on tegu sihiliku ignorantsiga.

Konverentsil rääkis Philipp Kruse detailselt WHO tervise-eeskirjade muudatuste ning uue pandeemialeppe ohtudest.⁶

Dr Meryl Nass, 37 aasta pikkuse staažiga sisehaiguste arst ja bioloogilise sõja ekspert USA-st, rääkis WHO ja teiste organisatsioonide võtetest pandeemiate planeerimisel ning võimuhaaramise plaanidest.⁷ Palume ELAKi liikmetel ja ka teistel arutelus osalejatel tutvuda nende ettekannetega. Vaid informeeritult saame teha tarku ja tasakaalukaid otsuseid enese, oma lähedaste ja meie riigi kodanike tervise teemal.

Philipp Kruse ja Euroopa Parlamendi liige Rob Roos esinesid ettekandega WHO lepingutega seotud ohtude teemal USA senaator Ron Johnsoni ümarlaul 27. veebruaril.⁸ Ühe punktina käsitleti ka seda, kas WHO poolt seatud ettekirjutused oleksid liikmesriikidele siduvad või mitte pärast nende ratifitseerimist liikmesriikide parlamentides.

Vaja on uut istungit kollektiivse pöördumise sisuliseks aruteluks

Soovisime 16. veebruari istungil osaleda kolme esindajaga, ent seda ei lubatud. Oleksime peatanud Kruse ettekande levi- ja heliprobleemide tõttu juba esimesel minutil ja võtnud sõnajärje üle. Samuti oleksime aidanud tõlkega Krusel osaleda arutelus, millest ta tõlke puudumise tõttu osa võtta ei saanud.

Kuigi rahvaalgatusi käsitlevate riigikogu komisjonide istungite näol on tegu pigem formaalsusega (sisulist mõju pole neil paraku seni olnud), on neis vähemasti võimaldatud algatajatel oma seisukohtade väljendamine ning mitme esindaja osalemine. Näiteks laste Covid-19 vaksineerimist puudutaval istungil RK sotsiaalkomisjonis võimaldati virtuaalselt osaleda kolmel algataja esindajal ja ettekandeks anti 20 min.⁹

Võiks eeldada, et kollektiivse pöördumise aruteluks kutsutakse ühe laua taha nii selle koostajad kui ka antud teemal kaasa rääkida soovivad eksperdid. See võiks olla nii demokraatlikus riigis, mida esindavad ausameelsed poliitikud, eriti kui kõne all on soov usaldust taastada, nagu mainis oma sõnavõtus terviseminister Riina Sikkut. ELAKi istung kujunes aga sisuliselt algatajaid halvustavaks infooperatsiooniks. Kuivõrd istung ebaõnnestus täielikult, tuleb see korraldada uuesti.

Taotleme uut ELAKi istungit või teemat olulise riikliku küsimusena käsitlevat Riigikogu istungit:

- a) milles saavad osaleda vähemalt kolm esindajat, et lisaks pöördumise algatajatele oleks võimalik kaasata ka rahvusvahelisi eksperte;**
- b) milles toimub sisuline ja teemat puudutav arutelu;**
- c) mille toimumisest teavitatakse osapooli vähemalt seitse tööpäeva ette;**
- d) mis toimuks hiljemalt aprilli lõpus (2024).**

Ühtlasi palume istungi korraldajal silmas pidada, et kollektiivne pöördumine põhineb konkreetsetel rahvusvahelisel dokumendil, kus tuuakse välja punktid, mis võivad olla ohuks meie riigi autonoomsetele otsustele ja põhiseaduslikule korrale. Olgugi et hetkel on tegu dokumendi tööversiooniga, tuleb pöördumise aluseks olevad väited ümber lükata toetudes kas sama dokumendi teistele punktidele või mõnele muule rahvusvahelisele lepingule, mis on ülimuslik kõne all oleva lepingu suhtes. Ametnikele, kes vastutavad meie riigi ja rahva käekäigu eest, peaks see olema lihtne. Ootame järgmiselt istungilt sisulist arutelu.

Lisaküsimustena soovime teada, kas ja millal avalikustatakse WHO tervise-eeskirjade muudatuste ja pandeemialepingu eestikeelsed versioonid rahvale tutvumiseks ja avalikuks aruteluks? Või plaanib

Eesti minna Maailma Terviseassambleele dokumentide vastuvõtmise üle hääletama ilma eestikeelsete tõlgete eelneva avaldamiseta?

Lugupidamisega,

MTÜ Ühinenud Meedikud ja Teadlased nimel juhatuse ja nõukogu liikmed

Helen Lasn

Tiia Liivalaid

Kaari Saarma

Joona Sõsa

Pille Varmann

Viited:

¹ Märgukiri MTÜ rahvaalgatusest. 29.11.2023 <https://meedikud-teadlased.ee/poordumised/margukiri-who-rahvusvaheliste-tervise-eeskirjade-muudatustettepanekute-teemal/>

² WHO Second Meeting of the Working Group on Amendments to the International Health Regulations (2005), Provisional agenda item 6. 6 February 2023 https://apps.who.int/gb/wgihhr/pdf_files/wgihhr2/A_WGIHR2_7-en.pdf

³ Ei WHO sunnimeetmete rakendamisele! MTÜ Ühinenud Meedikud ja Teadlased, Kaari Saarma, Pille Varmann, Joona Sõsa, Tiia Liivalaid, Helen Lasn, 17.11.2023 <https://rahvaalgatus.ee/initiatives/a1dc806b-f963-4e35-9df2-fecae468207e>

⁴ ELAK peab WHO pandeemialeppe teemal avaliku istungi. 16.02.2024. Pressiteated, Euroopa Liidu asjade komisjon. <https://www.riigikogu.ee/pressiteated/euroopa-liidu-asjade-komisjon-et-et/elak-peab-who-pandeemialeppe-teemal-avaliku-istungi/>

⁵ WHO pandeemialeppest. ELAKi avaliku istungi salvestus. 16.02.2024. https://www.youtube.com/watch?v=jJSokccZ1_w

⁶ Pressikonverents "Millised on WHO lepingute ohud Eestile?". Philipp Kruse ettekanne. Tallinn 21.11.2023 <https://rumble.com/v3zpzgb-wch-estonia-pressikonverents-philipp-kruse-esinemine.html>

⁷ Pressikonverents "Millised on WHO lepingute ohud Eestile?". Dr Meryl Nass'i ettekanne. Tallinn 21.11.2023 <https://rumble.com/v3zq3q2-wch-estonia-pressikonverents-meryl-nassi-esinemine.html>

⁸ Rob Roos, (Member of the European Parliament) and Philipp Kruse, (Swiss lawyer) shared important information about the World Health Organization with Senator Ron Johnson and the world. James Roguski Substack. 27.02.2024 <https://jamesroguski.substack.com/p/rob-roos-and-philipp-kruse>

⁹ Riigikogu dokumendiregister. Komisjoni istung teisipäev, 16.11.2021 kell 14.00. Protokoll. <https://www.riigikogu.ee/tegevus/dokumendiregister/dokument/0f327353-7745-4b3a-85f2-b1f0814cd00a>